

Deksida Delić: O krizi časova lektire danas

Čas lektire bi, prema shvatanju prosvjetnih radnika i najviše prema shvatanju nastavnika maternjeg jezika, trebalo da bude čas uživanja u čitanju, tj. čas uživanja u diskusiji i razgovoru o pročitanoj. Čas lektire bi trebalo da bude dijalog sa onima koji stvaraju književni univerzum, taj cijeli jedan beskrajno lijep svijet, kao i jedan od načina za otkrivanje čarobnih mogućnosti jezika u smislu da se odmaknemo od njega kao sredstva svakodnevnog komuniciranja. Ali on, čas lektire danas, to, sudeći po ishodima i svakodnevnim prizorima iz prakse, definitivno nije. Književnost je, nažalost, sve manje važna sve većem broju ljudi (posebno mladima), a većini onih kojima je još uvijek važna (profesori i nastavnici, između ostalog), važna je, čini se, iz nekih sporednih razloga. Sporedni razlozi kod nastavnika i profesora daju dojam da se u nastavu književnosti i, preciznije, lektire (ali i općenito nastave!) uvukao konzervativizam: nastavnički, profesorski i kritičarski, podjednako. Taj konzervativizam određen je pogrešnim nastavnim ciljevima, nedefinisanim i nejasnim ishodima učenja, zastarjelim nastavnim programima koji su za rad sa današnjim generacijama poprilično obimni s obzirom na problem zadržavanja pažnje kod učenika, nepopularnim metodičkim pristupima u birokratizovanom i korumpiranom školstvu koji svakim danom ubija motivaciju i kod samih nastavnika i profesora, pa se stvar samo „vrti u krug“... Iako je potrebno sve glasnije isticati važnost vještine čitanja i sve aktivnije zagovarati reformu cijele aktuelne školske paradigme, nije izvjesno da će se odnos prema čitanju književnih tekstova u današnjem pedagoškom i akademskom haosu promijeniti. Ali, šta je to što se, ipak, može promijeniti? Budući da se u prosvjeti došlo na razinu rada i saradnje sa tzv. generacijom „ekransvijeta“, knjiga očito nije sredstvo koje idu u prilog (nažalost!). Književnost, pa tako i sam čas lektire, uzmiče pred konkurencijom: interaktivnost, dostupnost informacija, umreženost u interesne grupe, velik i slobodan izbor sadržaja... U tom smislu, knjiga odštampana na papiru treba da se približi na jedan „drugačiji“ način pa će možda tad moći prkositi pregažena na bojnopolju. Čas lektire, ako ništa, i bez obzira i na svu nemotiviranost nastavnika i profesora, treba da bude usmjerena na učenika i kazivana riječima koje, složene na neki poseban način, povezuju pisca i čitaoca, nastavnika i učenika, učenika i učenika, a na kraju čovjeka i čovjeka... Cilj časa lektire trebao bi biti da pobudi u čitaocu onu emociju i uobličiti se u onu misao koja ih je odabrala, između mnogih drugih riječi, da stoje baš tu, baš takve, baš u tom poretku. U tome je zapravo najveća didaktička nada: da će đaci, privučeni formom i zanimljivim pristupom, naslutiti koliko čas lektire ne mora biti dosadan i monoton. Čitanje je materijal za tako kreativan posao! Koliko je jezik savršen aparat, koliko bitan u evoluciji čovjeka, koliko se njim može više i bolje... mogu pokazati upravo časovi lektire! Nije teško podsjetiti se nekih od načina na koje lektira može

poticati kreativnost, pomoći učenicima ne samo da razviju svoje jezične i literarne vještine, već i otvaraju vrata za kreativno razmišljanje i izražavanje: razumijevanje likova i radnje, diskusija i debata, pisanje kreativnih radova, učenje kroz multimediju, interdisciplinarni pristupi...

Umjesto da u sveskama lektire ispunjava statistike o broju strofa, stihova, slogova i metafora, mlada osoba se poziva da u tom kreativnom i individualnom prostoru izrazi vlastiti doživljaj pročitanog. Nije teško potvrditi da učenici vrlo često, baš kad im damo taj njihov prostor, mogu ponuditi takve kreacije iz kojih i sami profesori/nastavnici toliko toga mogu da nauče. U nastavku ovog teksta slijedi jedan od „produkata“, „plodova“ koje ovakvi pristupi daju. Riječ je o radu učenice četvrtog razreda srednje škole, njen „odgovor“ na lektiru *Starac i more*:

BITKA

Nosim na ramenima more svog svijeta,

veliku ribu, ogledalo mene.

Svaki zamah vesla, svaki trzaj štapa,

bitka je moja sa sopstvenim sjenama.

Umorna i uporna prkosim talasu.

Ponekad me more slomi, izgrize,

ali iz svake rane raste korijen snage i tračak nade

što se širi mojim žilama

kad me horizont ponovo pozove.

More krije dubine što riječi guše,

gdje se male ribe kriju jer veće eno stižu.

U tami mora svjetlost se rađa,

jer posebna je i ona tama što tajne koje krije stvara.

I vječita borba što nas oblikuje i spaja.

Riba je teret, ali i nagrada,
simbol borbe što ne nestaje bez traga.
Ali, na kraju, nije bitno uloviti plijen,
bitno je ne postati slijep.

Prava težina borbe je u ostajanju vjernom svom snu, moru i sebi.

Lejla Smajlović, učenica

Ovaj tekst skromno upućuje na to šta bi nastava književnosti danas morala pokrivati i podržavati: učenika i njegovu misao! Ona to, naravno, ne čini, jer nju pedagoška inercija vidi isključivo u funkciji popunjavanja radnog mjesta i „fukcionisanja sistema“. Radi se o nekoj vrsti lijenosti, intelektualnoj, profesionalnoj, akademskoj i moralnoj koja tjera nastavnike i profesore od svoje suštine. Profesori i nastavnici sve više bivaju oličeni u formalnosti akademskih radnika strateški raspoređenih na teškom poslu filovanja svojih bibliografija, a samo u svrhu sakupljanja bodova (koji trebaju biti dokaz za neki kvalitet??) i napredovanja do penzije. Ta inercija, a ne nastavnik (koja pravi ogoman teret i samom nastavniku/profesoru) danas odlučuje o tome koga će učenici i mladi čitati. *Srećom, još se uvijek ta ista inercija ne pita ko će za njih pisati, kako i zašto.*